

Cajsa Lund: *Fornordiska klanger / The sounds of Prehistoric Scandinavia*. Musica Sveciae 101, Stockholm 1987, 31 stran, 66 obrázků a 4 tabulky v textu, 1 gramofonová deska, dvojjazyčné vydání (švédsky, anglicky).

Tato práce, vydaná pod jménem editorky C. Lundové, vznikla společným úsilím několika autorů různých profesí a zaměření. Na experimentálním ověřování funkcí a hudebních možností jednotlivých nástrojů a na rekonstrukci poškozených a ztracených předmětů se podíleli muzikolog Graeme Lawson a inženýr Åke Egevald, autorka textových příloh a vlastní inspirátorka projektu je archeoložka a zároveň profesionální hudebnice.

Studie se skládá z úvodních, teoreticky zaměřených kapitol, vlastního katalogu a závěrečného resumé. Nedílnou součástí je gramofonová deska. V hudebních ukázkách se autoři pokusili zprostředkovat veřejnosti poslech zvukových a hudebních aktivit pravěkých společenství a zároveň experimentálně rekonstruovat možné užívání nástrojů v souborech (inspirují se scénami hudebníků ze skalních rytin ve Skåne).

V úvodních kapitolách se autorka v krátkosti zamýšlí nad prehistorickým zvukovým světem. Původní kořeny hudebních projevů spatřuje v napodobování přírodních zvuků, zcela obklopujících tehdejšího člověka. Pochopit způsob, jakým lidé tehdy naslouchali, je zřejmě nemožné. Nelze ani poznat, jak zněla hudba v těchto dobách, je však jisté, že ji nelze zahrnout pod současné chápání pojmu hudba.

Z hlediska hudební archeologie je hudba chápána jako sled zvuků produkovaných pro praktické nebo ceremoniální účely, bez estetického citění. Je nepochybné, že první hudební pokusy byly konány z praktických důvodů, ovšem úplně vyloučit estetické hledisko bych se neodvážila. Pokud porovnáme tuto situaci s problematikou pravěkého výtvarného umění, musíme přiznat jeho tvůrcům vysoce rozvinuté estetické citění, které bylo jistě uplatňováno i v dalších oblastech tvorby.

Podle C. Lundové hudební archeologie nehledá rozdíly mezi tradičními hudebními nástroji a dalšími typy zvukových nástrojů. Autorka navrhuje používání zastřešujícího termínu „předměty vydávající zvuk“. Při akceptování tohoto návrhu by zřejmě došlo ke zúžení problematiky na pouhé organologické výzkumy. Rozlišení hudebních a zvukových nástrojů a především jejich rozdělení z funkčního hlediska (nástroje užívané k hudební produkci, kulturním praktikám, hračky, amulety, předměty praktického rázu, jako jsou kravské zvonce, chřestítka do koňských postrojů etc.) by bylo zajisté alespoň rámcově možné a jistě by přispělo k poznání neutilitárních činností pravěkých populací.

Dále autorka upozorňuje, že pouhým studiem nástrojů nelze danou problematiku zcela uchopit. Pro tvorbu zvuku jsou kromě konstrukce nástroje důležité i hráčské schopnosti. C. Lundová se zamýšlí nad významem zvuku a vyděluje jeho kategorie (pro praktický účel, magii, lékařství, dětskou hru).

Katalog, který tvoří stěžejní část práce, je seřazen chronologicky a zahrnuje období – 10 tis. př. n. l. až po rok 1050 n. l. – tedy konec doby vikingské. Na mapce jsou přehledně vyznačena naleziště, soustředující se především v jižní Skandinávii. V kapitole komentující nahrávku se setkáme s přehledným organologickým dělením všech nástrojů. Katalog představuje sbírka 41 nástrojů a ikonografických dokladů. Každý nástroj je podrobně popsán, fotograficky dokumentován, případně je zde i kresebná rekonstrukce jeho použití.

V závěru podává autorka stručnou definici hudební archeologie a zamýšlí se nad problematikou pramenné základny a interpretace (ve Skandinávii je specifickou možností využití soudobých etnografických materiálů pro interpretaci pravěké, či spíše středověké, hudby).

Předkládaná práce je svým přístupem a zpracováním originální, je bohatě vybavena obrazovým materiálem. Přes svou stručnost podává plastický obraz hudební kultury pravěké Skandinávie. Jde o jednu z prvních prací shrnujících danou problematiku z regionálního pohledu a doufejme, že najde své pokračovatele

Klára Sovová